

Філософія

УДК 101:316.3:004

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19955915>

Роль та значення філософії у сучасному суспільстві

Майданюк Ірина Зіновіївна,

доктор філософських наук, професор,

завідувач кафедри культурології

Національний університет біоресурсів і природокористування України,

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-8096-0244>

Ступак Ольга Петрівна,

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних

дисциплін та філософії

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

м. Миколаїв, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-7846-1489>

Прийнято: 16.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація.** У статті досліджено роль і значення філософії в умовах сучасних суспільних трансформацій, зумовлених глобалізацією, цифровізацією та розвитком штучного інтелекту. **Метою роботи** є визначення функціонального та практичного потенціалу філософії як інтегративного знання в умовах цифрового суспільства. **Методологічну основу дослідження** становлять аналіз і синтез наукових джерел, порівняльний та системний підходи, а також узагальнення філософських концепцій щодо трансформації гуманітарного знання в сучасних умовах. **Результати.** Встановлено, що*

філософія в сучасному суспільстві виходить за межі суто теоретичної дисципліни та набуває ознак практико-орієнтованого інтегративного знання. Визначено її ключові функції: світоглядну, методологічну, аксіологічну, компенсаторну, соціально-критичну та етичну, які у взаємодії забезпечують формування цілісного мислення, ціннісних орієнтацій та здатності до критичної рефлексії. Запропоновано авторську трикомпонентну модель функціонування філософії в умовах цифрового суспільства (когнітивно-методологічний, ціннісно-нормативний та практично-рефлексивний рівні), яка пояснює механізми її впливу на формування критичного мислення, етичної свідомості та соціальної адаптації особистості. Наведено прикладні кейси застосування філософського аналізу у сфері штучного інтелекту, цифрової етики та інформаційної безпеки. Підкреслено, що саме філософія забезпечує концептуальне осмислення ризиків технологічного розвитку та сприяє виробленню відповідальних стратегій взаємодії людини з цифровими системами. **Висновки** засвідчують, що філософія виступає важливим інструментом осмислення технологічних змін, формування відповідальної особистості та забезпечення гуманістичного виміру цифрового розвитку. Вона також виконує роль інтелектуального посередника між технологічним прогресом і ціннісними засадами суспільства, що підсилює її міждисциплінарну значущість. **Перспективи подальших досліджень** пов'язані з емпіричною перевіркою запропонованої моделі та аналізом етичних викликів, пов'язаних із розвитком штучного інтелекту.

Ключові слова: філософія, цифрове суспільство, штучний інтелект, критичне мислення, ціннісні орієнтації, соціальні трансформації, міждисциплінарна інтеграція, трикомпонентна модель.

The role and importance of philosophy in modern society

Iryna Maidaniuk,

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,

Head of the Department of Culturology

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8096-0244>

Olga Stupak,

Senior Lecturer of the Department of Social-Humanitarian

Disciplines and Philosophy

Admiral Makarov National University of Shipbuilding,

Mykolaiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-7846-1489>

***Abstract.** The article explores the role and significance of philosophy in the context of modern social transformations caused by globalization, digitalization, and the development of artificial intelligence. **The aim of the work** is to determine the functional and practical potential of philosophy as integrative knowledge in the context of a digital society. **The methodological basis** of the study is the analysis and synthesis of scientific sources, comparative and systemic approaches, as well as the generalization of philosophical concepts regarding the transformation of humanitarian knowledge in modern conditions. **Results.** It has been established that philosophy in modern society goes beyond the boundaries of a purely theoretical discipline and acquires the features of practice-oriented integrative knowledge. Its key functions are identified: worldview, methodological, axiological, compensatory, socially critical, and ethical, which in interaction ensure the formation of holistic thinking, value orientations, and the ability to critical reflection. The author proposes a three-component model of the functioning of philosophy in the conditions*

*of a digital society (cognitive-methodological, value-normative and practical-reflective levels), which explains the mechanisms of its influence on the formation of critical thinking, ethical consciousness and social adaptation of the individual. Applied cases of the application of philosophical analysis in the field of artificial intelligence, digital ethics and information security are presented. It is emphasized that it is philosophy that provides a conceptual understanding of the risks of technological development and contributes to the development of responsible strategies for human interaction with digital systems. **The conclusions show that philosophy is an important tool for understanding technological changes, forming a responsible personality and ensuring the humanistic dimension of digital development. It also plays the role of an intellectual mediator between technological progress and the value principles of society, which strengthens its interdisciplinary significance. Prospects for further research** are related to the empirical verification of the proposed model and the analysis of ethical challenges associated with the development of artificial intelligence.*

Keywords: *philosophy, digital society, artificial intelligence, critical thinking, value orientations, social transformations, interdisciplinary integration, three-component model.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, зумовлені глобалізацією, стрімким розвитком цифрових технологій, досягненнями науки та загостренням соціально-політичних викликів, суттєво змінюють характер сучасного суспільства. У цих умовах актуалізується питання не лише про роль філософії як форми теоретичного знання, а й про її практичне значення у процесах осмислення нових реалій, зокрема цифровізації та розвитку штучного інтелекту. Філософія виступає важливим інструментом формування світогляду, визначення ціннісних орієнтацій та розвитку критичного мислення,

що є необхідним для орієнтації людини в умовах невизначеності та інформаційного перенасичення.

Водночас, попри об'єктивну значущість, у сучасному суспільстві простежується тенденція до зниження статусу філософії, що зумовлено домінуванням утилітарного підходу до знання, орієнтацією на прикладні результати та недооцінкою гуманітарної складової. Унаслідок цього філософія часто сприймається як абстрактна дисципліна, відірвана від реальних потреб суспільства, що не відповідає її потенціалу як інструменту глибокого аналізу та прогнозування.

Таким чином, виникає суперечність між зростаючою потребою суспільства у філософському осмисленні глобальних і локальних трансформацій, зокрема в умовах цифровізації та розвитку штучного інтелекту, і недостатнім усвідомленням її практичної значущості. Наукова новизна дослідження полягає у конкретизації ролі філософії як інтегративного та практично орієнтованого знання, що забезпечує осмислення технологічних змін, формування ціннісних орієнтацій і розвиток критичного мислення в сучасному соціумі. Це зумовлює необхідність подальшого дослідження її функціонального потенціалу у контексті формування особистості, розвитку громадянської позиції та утвердження гуманістичних засад суспільного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі проблема ролі та значення філософії розглядається крізь призму різних методологічних підходів, що свідчить не лише про її актуальність, але й про відсутність єдності у трактуванні її функцій у суспільстві.

Зокрема, представники західної філософської думки акцентують увагу на різних аспектах її значущості. Ю. Габермас [1] розглядає філософію як підґрунтя комунікативної раціональності та інструмент досягнення суспільного консенсусу, тоді як Р. Рорті [2] підкреслює її прагматичний

характер і здатність адаптуватися до змін соціокультурного середовища. На відміну від них, М. Фуко [3] та Ж. Дерріда [4] акцентують на критичному потенціалі філософії, спрямованому на деконструкцію владних і дискурсивних структур. Таким чином, у межах зарубіжних підходів простежується певна методологічна розбіжність: від консенсусно-комунікативного до критично-деконструктивного бачення ролі філософії.

Сучасні дослідники розширюють це поле, інтегруючи філософію у контекст технологічних змін. Зокрема, М. Ріфкі Ваярді [5] обґрунтовує необхідність інтеграції філософії у STEM-освіту як умови розвитку критичного мислення, що свідчить про тенденцію до практичної переорієнтації філософського знання. Натомість Дж. О. Еджікемува Ндубісі [6], спираючись на соціокультурний досвід Нігерії, підкреслює гуманістичний потенціал філософії як чинника цілісного розвитку особистості. М. Тантрай [7] поєднує ці підходи, розглядаючи філософію як етичну основу трансформації суспільства, однак його позиція залишається переважно узагальненою і потребує конкретизації в умовах сучасних технологічних викликів.

Вітчизняні дослідження зосереджені переважно на проблемі зниження статусу філософії та трансформації її функцій. Д. Кобелева [8] акцентує увагу на кризі ціннісних орієнтацій, що призводить до втрати філософією ролі нормативного орієнтира. В. Петрушенко [9], навпаки, наголошує на її незамінності як джерела смислів і ядра культури, підкреслюючи її екзистенційний вимір. С. Холодинська [10] обґрунтовує необхідність інтеграції філософії в освітній простір як засобу розвитку критичного мислення, що свідчить про поступовий перехід до її практичного осмислення.

Порівняльний аналіз наведених підходів дозволяє зробити висновок про наявність двох основних тенденцій: з одного боку, збереження традиційного розуміння філософії як теоретико-світоглядної дисципліни, а з іншого – її поступову трансформацію у прикладний інструмент аналізу сучасних

викликів. Водночас більшість досліджень або зосереджується на окремих аспектах (етичних, освітніх, соціокультурних), або має загальнотеоретичний характер, що не дозволяє сформувавши цілісне бачення ролі філософії в умовах цифровізації та розвитку штучного інтелекту.

Отже, наукова позиція авторів полягає у розгляді філософії як інтегративної форми знання, що поєднує теоретичний і практичний виміри та виконує функцію осмислення цифрових і соціальних трансформацій. Це зумовлює необхідність її подальшого дослідження саме у контексті сучасних технологічних змін, що і визначає спрямованість даної наукової розвідки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широке коло досліджень ролі та значення філософії в сучасному суспільстві, кілька важливих аспектів залишаються недостатньо дослідженими.

Хоча людство живе в епоху швидкої цифровізації та штучного інтелекту, які фундаментально трансформують мислення, пізнання та соціальні практики, всебічне розуміння ролі та значення філософії в цьому контексті наразі відсутнє.

Практичному застосуванню філософських знань у повсякденному житті, зокрема у прийнятті рішень, формуванні цінностей та розробці стратегій особистісного зростання, також приділяється мало уваги. Так само, причини зниження значення філософії в Україні та її сприйняття як суто теоретичної дисципліни потребують подальшого наукового дослідження.

Тому наше дослідження зумовлене необхідністю поглибленого аналізу ролі філософії як інструменту для розуміння сучасних трансформаційних процесів та як важливого фактора формування та розвитку особистості і суспільства у контексті швидких глобальних змін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є визначення ролі та значення філософії у сучасному суспільстві в

умовах глобалізаційних трансформацій, цифровізації та розвитку штучного інтелекту.

Для реалізації поставленої мети потрібно розв'язати наступні завдання:

- 1) визначити основні функції філософії в умовах суспільних трансформацій;
- 2) визначити місце філософії в умовах цифрового суспільства та розвитку штучного інтелекту;
- 3) окреслити причини зниження її суспільного статусу та можливості шляхи підвищення її значущості;
- 4) обґрунтувати практичне значення філософського знання в процесах прийняття рішень та формування життєвих стратегій сучасної людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах розвитку глобалізації, швидкої цифровізації та розвитку штучного інтелекту філософія набуває дедалі більшої ваги та актуальності. Вона стає на новий шлях: поступово перетворюється з теоретичної дисципліни на інструмент для розуміння складних соціальних та культурних процесів. Перехід суспільства від індустріалізації до цифровізації вимагає переосмислення традиційних способів мислення, знань та місця людства у світі.

Філософія виконує кілька важливих функцій, усі з яких спрямовані на розвиток цілісного, індивідуального світогляду та надання кожній людині можливості зрозуміти світ, ідентифікувати себе з ним та досягнути сенс свого існування. До основних функцій філософії належать світоглядна, методологічна, аксіологічна, компенсаторна, соціально-критична та етична.

Світоглядна функція полягає в забезпеченні формування цілісної системи фундаментальних цінностей, переконань та принципів, що складають основу світогляду та дій особистості [11, с. 1546].

На думку А. Омельченка, методологічна функція філософії забезпечує розробку загальних принципів та конкретних методів дослідження. Головне

завдання філософії в постановці питання про те, як розвивається наука та як її можна зробити ефективнішою. Подальше розвиваючи методологію наукового пізнання, філософія таким чином пропонує науці потенційний інструмент для поглиблення вивчення природи та суспільства [12, с. 189].

Аксіологічна функція формує систему цінностей особистості. Сучасне суспільство характеризується кризою цінностей, і філософія є наукою, яка вирішує цю кризу. Вона дозволяє нам визначити наші моральні принципи та життєві орієнтири.

К. Павленко тлумачить компенсаторну функцію філософії як процес накопичення знань про місце індивіда у світі, поєднаний з філософським розумінням цього місця, розумінням терапевтичного потенціалу філософських суджень та застосуванням цих можливостей в індивідуальній та соціальній терапії. Такий підхід узгоджується з розмежуванням, яке проводить думка, а отже, і філософія, між теоретичною та візуальною діяльністю розуму та її практичним виміром. Значення компенсаторної функції полягає в тому, що формування філософських знань та розвиток філософської культури відбуваються через взаємодію розуму, досвіду та почуттів суб'єкта, коли він сприймає світ, себе, природу та знання інших, включаючи тих, кого він сприймає як відмінних від себе. Все це прямо чи опосередковано впливає на різні сфери людської діяльності [13, с. 199].

Соціально-критичну функцію можна описати як здатність індивіда аналізувати соціальні процеси, розпізнавати суперечності та знаходити рішення. В умовах постійних маніпуляцій, гібридних загроз та криз філософія є інструментом критичного мислення, що допомагає протидіяти дезінформації та зміцнювати соціальну свідомість.

Ми переконані, що філософія – і етика зокрема – відіграє вирішальну роль у контексті стрімкого розвитку цифровізації та штучного інтелекту. Тільки етика дозволяє нам оцінити всі наслідки використання сучасних

технологій та штучного інтелекту. Філософія сприяє формуванню та розвитку гуманістичних цінностей у цифрову епоху, що є особливо актуальним сьогодні. Ця точка зору узгоджується з думкою Н. Лютко [14], яка пише: «Сучасна етика зазнала глибокої трансформації: вона відійшла від пошуку універсальних моральних істин і стала практичним, міждисциплінарним інструментом для аналізу та вирішення складних моральних проблем, що виникають внаслідок технологічних, соціальних та політичних змін. Її головне завдання сьогодні вже не у встановленні єдиної моралі, а у сприянні діалогу між різними системами цінностей. Це особливо очевидно в українському контексті, де етика набуває дедалі більшого практичного значення для розуміння війни, справедливості та прав людини» [14, с. 150].

На основі узагальнення визначених функцій філософії та врахування сучасних умов цифрової трансформації суспільства, доцільно запропонувати авторську концептуальну модель функціонування філософії в умовах цифрового суспільства. Її можна визначити як інтегративну модель «Філософія як багатовимірний механізм соціокультурної адаптації особистості», яка поєднує три взаємопов'язані рівні: когнітивно-методологічний, ціннісно-нормативний та практично-рефлексивний.

Перший рівень (когнітивно-методологічний) охоплює світоглядну та методологічну функції філософії і забезпечує формування здатності до системного мислення. У практичному вимірі це проявляється, наприклад, у здатності майбутніх фахівців критично оцінювати алгоритмічні рішення штучного інтелекту (наприклад, у медичних системах діагностики або HR-алгоритмах відбору кандидатів), усвідомлюючи їхні обмеження та можливі упередження.

Другий рівень (ціннісно-нормативний) інтегрує аксіологічну та етичну функції філософії і спрямований на формування системи цінностей та моральних орієнтирів. Прикладом реалізації цього рівня є етичні дилеми,

пов'язані з використанням ШІ у військових технологіях або системах масового спостереження, де постає питання меж допустимого втручання в приватність та людську автономію.

Третій рівень (практично-рефлексивний) включає компенсаторну та соціально-критичну функції і забезпечує здатність особистості до рефлексії, саморегуляції та критичного аналізу соціальної реальності. Як приклад можна розглядати інформаційне середовище соціальних мереж, де філософська рефлексія дозволяє користувачам розпізнавати маніпулятивні наративи, зокрема у випадках масового поширення дезінформації під час кризових подій.

Таким чином, запропонована модель дозволяє розглядати філософію не як абстрактну теоретичну систему, а як інтегративний механізм формування адаптивної, критично мислячої та ціннісно орієнтованої особистості в умовах цифрового суспільства [15; 16; 17].

Зниження значення філософії можна пояснити, зокрема, утилітарним підходом до знань в освіті, який переважав останніми роками. Цей підхід надає пріоритет дисциплінам з практичним та економічним застосуванням, зводячи філософію до абстрактної дисципліни. Крім того, цифровізація суспільства значною мірою сприяє розвитку фрагментарного мислення, що перешкоджає поглибленому аналізу та рефлексії. Нарешті, недостатня інтеграція філософії в міждисциплінарні галузі та недостатнє врахування її практичного виміру в освіті є подальшими визначальними факторами.

Ми переконані, що філософія повинна адаптуватися до викликів нашого часу, щоб підвищити свою актуальність. По-перше, ми повинні інтегрувати філософські знання в різні галузі, включаючи соціальні науки та освітні програми, сприяючи тим самим розвитку критичного мислення, етичної відповідальності та аналітичних навичок. По-друге, ми повинні поширювати філософію через публічні лекції, конференції, в ЗМІ та міждисциплінарні проєкти, які демонструють її практичну актуальність. По-третє, ми повинні

посилити роль філософії у вирішенні суспільних проблем, пов'язаних з технологічними змінами, кібербезпекою та формуванням цінностей.

Філософські знання мають практичне значення для процесів прийняття рішень та розробки життєвих стратегій. У невизначених або складних ситуаціях філософія дозволяє людям ретельно аналізувати ситуацію, оцінювати альтернативні рішення, передбачати можливі наслідки та приймати обґрунтовані рішення.

Через процес філософської рефлексії розвивається здатність до критичного мислення, що дозволяє людям критично переосмислити свій досвід, життєві цілі та мотивації, і таким чином розробляти життєву стратегію, засновану не лише на зовнішньому, але й на внутрішньому досвіді, такому як емоції, переконання та цінності [18].

У всіх сферах життя філософія допомагає нам приймати моральні рішення, визначати етичні межі, вибирати правильний курс дій та знаходити баланс між справедливістю та відповідальністю.

У сучасному інформаційно-орієнтованому суспільстві філософські знання дозволяють нам протистояти маніпуляціям, критично аналізувати інформацію та зберігати нейтральну позицію. Таким чином, філософія сприяє розвитку автономних та відповідальних особистостей, які можуть ефективно діяти у світі, що постійно змінюється.

Тому філософія – це не лише сукупність теоретичних знань, а й практичний інструмент, який дає змогу кожному приймати обґрунтовані рішення та вести змістовне життя відповідно до сучасних цінностей.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження дозволяє уточнити та конкретизувати роль філософії в умовах сучасних трансформацій, зумовлених цифровізацією та розвитком штучного інтелекту. У результаті аналізу встановлено, що філософія не лише зберігає статус теоретичної дисципліни,

але й набуває ознак інтегративного практико-орієнтованого знання, яке забезпечує осмислення складних соціотехнологічних процесів.

Науковою новизною дослідження є запропонована авторська трикомпонентна модель функціонування філософії в умовах цифрового суспільства, яка включає когнітивно-методологічний, ціннісно-нормативний та практично-рефлексивний рівні. Її застосування дозволяє концептуально пояснити механізм впливу філософії на формування критичного мислення, ціннісних орієнтацій та здатності до рефлексії в умовах інформаційного перевантаження та технологічної складності.

Доведено, що кожен із визначених рівнів виконує специфічну функцію: когнітивний рівень забезпечує системність мислення та здатність до аналізу алгоритмічних і технологічних рішень; ціннісний рівень формує етичні межі взаємодії людини з технологіями; рефлексивний рівень забезпечує критичне осмислення соціальної реальності та протидію інформаційним маніпуляціям. Таким чином, філософія постає як багаторівневий механізм соціокультурної адаптації особистості.

Практичні результати дослідження полягають у виявленні того, що філософське знання безпосередньо впливає на процеси прийняття рішень у ситуаціях невизначеності, сприяє формуванню довгострокових життєвих стратегій та розвитку відповідальної поведінки. Особливо це проявляється в умовах цифрового середовища, де філософія виступає інструментом критичної оцінки інформації та етичної експертизи технологічних рішень.

Узагальнення результатів дозволяє стверджувати, що зниження суспільного статусу філософії має системний характер і пов'язане з домінуванням утилітарного підходу до знання, фрагментацією мислення в цифрову епоху та недостатньою інтеграцією філософії в міждисциплінарні освітні практики.

Перспективи подальших досліджень полягають у емпіричній верифікації запропонованої моделі, зокрема у межах освітніх та соціально-комунікативних практик, а також у розширенні аналізу впливу штучного інтелекту на трансформацію філософського знання та формування нових етичних норм цифрового суспільства.

Список використаних джерел

1. Habermas J. *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: MIT Press, 1996. URL: <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jc3bergen-habermas-between-facts-and-norms.pdf>
2. Rorty R. *Philosophy and the Mirror of Nature*. Princeton: Princeton University Press, 1979. URL: [https://sites.pitt.edu/~rbrandom/Courses/Antirepresentationalism%20\(2020\)/Texts/Rorty%20PMN.pdf](https://sites.pitt.edu/~rbrandom/Courses/Antirepresentationalism%20(2020)/Texts/Rorty%20PMN.pdf)
3. Foucault M. *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972–1977*. New York: Pantheon Books, 1980. URL: https://monoskop.org/images/5/5d/Foucault_Michel_Power_Knowledge_Selected_Interviews_and_Other_Writings_1972-1977.pdf
4. Derrida J. *Of Grammatology*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1976. URL: https://monoskop.org/images/8/8e/Derrida_Jacques_Of_Grammatology_1998.pdf
5. Rhifky Wayahdi M. *The Future of Philosophy of Science*. 2026. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35549.88806>
6. Ejikemeuwa Ndubisi J. O. *The Role of Philosophy in Contemporary Society: The Nigerian Experience*. *Humanity & Social Sciences Journal*. 2015. Vol. 10, №1. P. 40–46. DOI: <https://doi.org/10.5829/idosi.hssj.2015.10.1.1152>

7. Tantray M. A. Role of Philosophy to Examine Values of Traditional Societies and Modern Societies: An Ethical Study. *International Journal of Society and Humanities*. 2017. Vol. 10, №1. P. 28–32. URL: <https://surl.lu/tztetj>
8. Кобелева Д. Л. Сучасна (не)гуманістична доба: суперечливі цінності гуманізму в сучасній культурі. *Вісник гуманітарних наук*. 2026. №17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19470330>
9. Петрушенко В. Роль філософії в житті сучасного суспільства: питання без відповідей. *Humanitarian Vision*. 2016. Т. 2, №1. С. 97–102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2016_2_1_17
10. Холодинська С. Роль філософії у формуванні критичного мислення здобувачів вищої освіти в умовах інформаційного суспільства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2025. №14. Т. 1. DOI: <https://doi.org/10.31498/2617-2038.14.2025.345704>
11. Бержанір А. Л. Формування ключових компетентностей здобувачів засобами соціально-гуманітарної підготовки. *Вісник науки та освіти*. 2026. №2(44). С. 1540–1550. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-1540-1550](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-1540-1550)
12. Омельченко А. Роль філософії науки у ХХІ столітті. *Актуальні проблеми та наукові звершення молоді на початку третього тисячоліття: матеріали ІV наук.-практ. конф. (м. Докучаєвське, м. Старобільськ та ін., 14 листоп. 2019 р.)*. Харків, 2019. С. 187–190.
13. Павленко К. М. Компенсаторна функція філософії в сучасному суспільстві: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Одеса, 2021. 224 с.
14. Лютко Н., Козаченко С., Семенюк Н. Етична проблематика у сучасній філософській думці. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2025. №2(98). С. 144–152. DOI: [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2\(98\).2025.144-142](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2(98).2025.144-142)

15. Поліщук Н. В., Свідло Т. М., Сторожик М. І. Вплив філософії етики на формування сучасних суспільних норм в Україні. *Вісник гуманітарних наук*. 2025. №3–4. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14973680>
16. Дятлова І., Патлайчук О., Ступак О. Етичні виклики та перспективи філософії штучного інтелекту у ХХІ столітті. *Грані*. 2025. Т. 28, №2. С. 66–71. DOI: <https://doi.org/10.15421/172540>
17. Патлайчук О., Ступак О. Етика дослідження в сфері наукових інновацій: виклики та можливості. *Людинознавчі студії: зб. наук. праць ДДПУ ім. І. Франка. Серія «Філософія»*. 2024. №48. С. 162–175. DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.48.1>
18. Шевченко В. В. Ретроспективний аналіз категорії «Ідентичність» в психології. *Наукові перспективи*. 2023. №10(40). С. 868–877. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10\(40\)-868-877](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-10(40)-868-877)